

Esikunta**Lainsäädännön kehittäminen ja laintarkastus****Lausunto**

31.8.2020

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle (O 48/2019 vp)

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa asiassa O 48/2019 vp Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen – nykytila ja kehittämistarpeet. Lausuntoa pyydetään selvityksestä ”Miten vaikutusten arviointia voitaisiin parantaa? Vaikutusarviointi ja sen kehittämistarpeet suomalaisessa lainvalmistelussa, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2020” sekä siinä esitetyistä kehittämissuosituksista. Eri-tyisesti kysytään, ovatko kehittämissuosituksiset perusteltuja ja toteuttamiskelpoisia. Valiokunta pyytää ministeriötä myös arvioimaan esitettyjä suosituksia erityisesti ministeriön toimialaan kuuluvan lainvalmistelun ja sen kehittämisen näkökulmasta. Tämän lisäksi valiokunta toivoo ministeriöltä arviota sen toimialaan kuuluvan lainvalmistelun ongelmakohdista ja kehittämistarpeista. Selvityksen ovat laatineet lainsäädäntötutkimuksen professori Anssi Keinänen ja tutkimusjohtaja, dosentti Jussi Pajuoja Itä-Suomen yliopistosta.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan kohteliaimmin seuraavaa:

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua selvityksestä ja siinä esitetyistä kehittämissuosituksista. Oikeusministeriö pitää tarkastusvaliokunnan tilaamaa selvitystä tarpeellisenä ja oikea-aikaisena. Vaikutusarviointien kehittämisestä käytävän keskustelun tulisi perustua mahdollisuuksien mukaan tutkimustietoon ja muihin dokumentoituihin havaintoihin vaikutusarviointien nykytilasta. Nyt käsiteltävä selvitys tuo oman lisänsä tähän keskusteluun. Lainvalmistelun vaikutusarviointeihin liittyvät kehittämistarpeet ovat olleet laajasti huomion kohteena viimeisten vuosien aikana. Monista tässäkin selvityksessä tehdyistä havainnoista ja suosituksista vallitsee yksimielisyys. Osa suosituksista puolestaan vaatii tarkempaa tarkastelua ja perusteellista jatkovalmistelua ennen asiaa koskevaa päätöksentekoa.

Hallitusohjelma

Sanna Marinin hallitusohjelma (10.12.2019) sisältää useita kirjauksia vaikutusarviointien kehittämisestä. Hallitusohjelman mukaan kuulemiskäytäntöjä ja vaikutusten arviointia parannetaan sekä lisätään kansalaisyhteiskuntaan liittyvää osaamista hallinnossa (s. 81). Myös lainvalmistelijoiden osaamista perus- ja ihmisoikeuksissa vahvistetaan johdonmukaisesti. Ministeriöiden rajat ylittävää tukea lisätään, jotta lakien vaikutukset myös ihmisten toimeentuloon, ympäristöön, tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja yritysten toimintaedellytyksiin voidaan arvioida perusteellisesti. Perustuslain asemaa ja sen tulkinnan riippumattomuutta kunnioitetaan ja vahvistetaan samalla, kun lakiesitysten perustuslainmukaisuuden sekä vaikutusten arviointia tehostetaan ja laajennetaan (s. 85). Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että lainsäädännön arviointineuvoston roolia vahvistetaan samalla, kun Suomeen laaditaan valtioneuvostotasoinen lainsäädännön jälkiarviointijärjestelmä, jonka valmistelu aloitetaan mahdollisimman pian. Laaditaan myös paremman sääntelyn kokonaisvaltainen toimintaohjelma (s. 86). Oikeusministeriö vastaa omalta osaltaan näiden hallitusohjelmakirjausten toimeenpanosta, jonka etenemistä kuvataan jäljempänä lausunnossa kunkin suosituksen kohdalla.

Oikeusministeriön tehtävät ja kehittämistyön rakenteet

Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 14 §:n 1 momentin 2-kohdan mukaan oikeusministeriön toimialaan kuuluu valtioneuvoston lainvalmistelun kehittäminen. Ministeriön organisaatiossa tämä tehtävä on sijoitettu ministeriön esikunnan lainvalmistelun kehittäminen ja laintarkastus –yksiköön, jota johtaa lainsäädäntöjohtaja. Oikeusministeriön työjärjestyksestä annetun oikeusministeriön asetuksen (595/2019) 18 §:n mukaan lainsäädäntöjohtajan tehtävänä on johtaa valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämistä sekä kehittää oikeusministeriön lainvalmistelun yhteistyötä ja laatua. Tehtävä on perustettu oikeusministeriön organisaatiouudistuksessa vuonna 2019. Kehittämistehtäviä hoitaa yksikössä lainsäädäntöjohtajan lisäksi neljä virkamiestä, joista kolme virkaa on perustettu vuonna 2020.

Oikeusministeriö on asettanut ajalle 15.10.2019 – 30.9.2023 lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän (LAKE) jatkamaan poikkihallinnollista yhteistyötä ministeriöiden välillä lainvalmistelun kehittämiseksi. Työryhmän tehtävänä on mm. edistää hallitusohjelmaan sisältyvien lainvalmistelun laatua koskevien kirjausten toteutumista, edistää lainvalmisteluohjeiden ja hyvän lainvalmistelumenettelyn periaatteiden noudattamista ja hyvien käytäntöjen leviämistä lainvalmistelussa sekä tehdä aloitteita säädösvalmistelun kehittämisestä. Tarkemmin yhteistyöryhmän tehtävistä: <https://oikeusministerio.fi/yhteistyoryhma>.

Hallitusohjelman mukainen paremman sääntelyn toimintaohjelma hyväksyttiin 11.8.2020. Lisätietoja toimintaohjelmasta ja sen toteuttamissuunnitelmasta löytyy osoitteesta: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM044:00/2020>. Ministeriöiden lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä toimii paremman sääntelyn toimintaohjelman ohjausryhmänä.

Paremman sääntelyn toimintaohjelman mukaisista konkreettisista kehittämishankkeista on jo joitakin käynnistetty. Yksi käynnistyneistä hankkeista liittyy vaikutusten arvioinnin kehittämiseen ja jälkiarviointijärjestelmään.

Hanke on ministeriöiden yhteinen ja sen tehtävänä on:

- 1) valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkoston perustaminen ja käyttöönotto,
- 2) säädösehdotusten vaikutusten arvioinnin ohjeistuksen uudistaminen,

- 3) jälkiarviointijärjestelmän luominen ja käyttöönotto,
- 4) vaikutusarviointeihin liittyvän tutkimustyön parempi hyödyntäminen,
- 5) vaikutusarviointien tilan ja kehityksen seuranta ja
- 6) muut ehdotukset ja aloitteet vaikutusarvioinnin kehittämiseksi valtioneuvostossa.

Oikeusministeriö toteuttaa kehittämistehtäväänsä yhteistyörakenteiden lisäksi tuottamalla valtioneuvoston lainvalmistelijoiden käyttöön yleistä ohjeistusta sekä järjestämällä koulutusta. Oikeusministeriö vastaa keskeisimpien lainvalmistelun ohjeiden valmistelusta ja ylläpitämisestä. Voimassa-oleva ohjeistus löytyy ministeriön verkkosivuilta osoitteesta: <https://oikeusministerio.fi/lainvalmisteluohjeet>. Vaikutusarviointien laatimisen osalta oikeusministeriön sivuilta on löydettävissä tietoa myös muualla valtioneuvostossa laadituista temaattisista vaikutusarvioinnin ohjeista: <https://oikeusministerio.fi/vaikutusten-arviointi>.

Selvityksen kehittämissuosituks

Vaikutusarviointiohjeet tulee päivittää

Selvityksessä todetaan, että tällä hetkellä vuonna 2007 julkaistut vaikutusarviointiohjeet eivät vastaa vaikutusten arvioinnille asetettavia vaatimuksia ja esitetään useita kehitysehdotuksia ohjeiden sisällön osalta.

Oikeusministeriö toteaa kohteliaimmin, että selvityksessä käsitellyn vuodelta 2007 olevan vaikutusarviointiohjeen päivittäminen on jo käynnistetty ja hanke on esiselvitysvaiheessa. Elokuussa 2020 annetun paremman sääntelyn toimintaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman mukaisesti vaikutusarviointiohje uudistetaan ja varmistetaan uuden ohjeen käyttöönotto.

Ohjeen päivittämistä valmistelee lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän asettama vaikutusten arvioinnin kehittämisen alatyöryhmä. Alatyöryhmä teki ministeriöille toukokuussa 2020 kyselyn, jossa kartoitettiin ministeriöiden näkemyksiä alatyöryhmän tehtävien osalta, mm. juuri vaikutusarviointiohjeistuksen käytöstä ja päivitystarpeista. Elo-syyskuussa 2020

eli parhaillaan on käynnissä alatyöryhmän valmisteleva valtioneuvoston lainvalmistelijoille suunnattu Webropol-kysely, jossa selvitetään valmistelijoiden näkemyksiä nykyisen ohjeen toimivuudesta ja sen kehittämistarpeista. Näiden kyselyjen tuloksia hyödynnetään vaikutusarviointiohjeen päivittämisessä, josta käynnistetään todennäköisesti erillinen hanke syksyllä 2020. Ohjeen päivitys tullaan valmistelevaan tiiviissä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että myös EU-säädösten kansalliseen täytäntöönpanoon liittyen on tärkeää, että hallituksen esityksessä arvioidaan vaikutuksia erityisesti siltä osin kuin EU-säädös jättää liikkumavaraa täytäntöönpanossa ja tämän liikkumavaran käyttöä harkitaan. Vaikka EU-valmistelu olikin pääsääntöisesti rajattu nyt laaditun selvityksen ulkopuolelle, pitää oikeusministeriö tärkeänä myös sen huomioon ottamista keskusteltaessa vaikutusten arvioinnin kehittämisestä.

Tiedonhallintaa tulee vahvistaa vaikutusarvioinnissa

Selvityksessä todetaan, että lainvalmisteluun kohdistuvat tietotarpeet ovat huomattavat eikä ministeriöissä tiedonhallinta ole tarpeita vastaavalla tasolla. Lisäksi mainitaan, että tiedonhallintaa ja tiedon kumuloitumista haittaa lainvalmistelijoiden suuri vaihtuvuus ministeriöissä. Selvityksen mukaan ministeriöiden tilaajaosaamista ulkoisten selvitysten hankkimisessa tulisi vahvistaa, jotta tuotetulla tiedolla olisi mahdollisimman suuri vaikutus lainvalmisteluhankkeessa. Lisäksi todetaan, että lainsäädännön jälkiarviointien tila on heikko.

Oikeusministeriö toteaa, että laadukkaiden vaikutusarviointien laatimisen vaatima osaaminen ja sen tietotarpeet on jo pitkään tunnistettu keskeiseksi kysymykseksi vaikutusarviointien laadun kehittämisessä. Yksittäinen valmistelija tai edes laajempi tiimi ei voi olla jokaisen vaikutuslajin asiantuntija etenäkään erityisasiantuntemusta ja erilaisten tutkimusmenetelmien tuntemista vaativissa kysymyksissä. Tämä korostaa asiantuntijatuen tarvetta lainvalmisteluprosessin eri vaiheissa. Paremman sääntelyn toimintaohjelman toteuttamissuunnitelman mukaisesti valtioneuvostoon perustetaan vaikutusarvioinnin osaamisverkosto. Edellä mainittu vaikutusten

arvioinnin kehittämisen alatyöryhmä valmistelee parhaillaan osaamisverkoston asettamista, jonka tavoiteaikataulu on vuoden 2020 loppuun mennessä. Tarkoituksena on luoda valtioneuvoston sisäinen, pysyväisluonteinen yhteistyörakenne lainvalmistelun vaikutusarviointeja laativien virkamiesten työn tueksi. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että mikään tukirakenne ei kuitenkaan pysty yksin paikkaamaan perusvalmistelun resurssipulaa, joka voi aiheutua esimerkiksi riittämättömistä valmistelijaresursseista tai liian tiukoista aikatauluista.

Lainvalmistelun tietopohjaa pyritään vahvistamaan myös erilaisilla työtapoja ja työvälineitä koskevilla kehittämishankkeilla esimerkiksi valmistelun avoimuuden ja digitaalisten työvälineiden avulla. Oikeusministeriö katsoo, että tilaajaosaamista ulkoisten selvitysten hankkimisessa voidaan toki aina vahvistaa, mutta haasteet ulkoisten selvitysten hyödyntämisessä lainvalmistelun vaikutustenarvioinnin tukena ovat toisaalla, etenkin kiireellisissä aikatauluissa ja riittämättömissä resursseissa. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lainvalmistelijoiden vaihtuvuus ei ole ongelma kaikissa ministeriössä, esimerkiksi oikeusministeriössä vaihtuvuus on suhteellisen vähäistä.

Jälkiarviointijärjestelmän kehittämisen osalta oikeusministeriö toteaa, että hallitusohjelmassa on tästä nimenomainen kirjaus. Tietopohja jälkiarvioinnin nykytilasta ei ole kattava, mistä syystä valtioneuvosto on käynnistänyt vuoden 2020 alussa VN-TEAS-tutkimushankkeen ”Lainsäädännön jälkiarviointi ja sen merkitys: nykytilan analyysistä kehittämis ehdotuksiin”. Tutkimus valmistuu aikataulun mukaan alkuvuodesta 2021 ja sen toteuttavat Frisky & Anjoy, Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti ja Suomen ympäristökeskus. Hankkeen tarkoituksena on tuottaa perustietoa siitä, miten jälkiarviointi toimii tällä hetkellä valtioneuvostossa. Lisätietoa tutkimushankkeesta löytyy osoitteesta: <https://tietokayttoon.fi/-/lainsaadannon-jalkiarviointi-ja-sen-merkitys-nykytilan-analyysista-kehittamisehdotuksiin>

Lainsäädännön arviointineuvoston toimintaa tulisi kehittää

Selvityksessä todetaan, että vuonna 2016 toimintansa aloittanut lainsäädännön arviointineuvosto on tällä hetkellä ainoa taho, joka systemaattisemmin arvioi lainvalmistelun vaikutusten arviointien laatua. Selvityksessä ehdotetaan erilaisia tapoja, joilla arviointineuvoston roolia voitaisiin vahvistaa. Ensimmäisenä vaihtoehtona ehdotetaan arviointineuvoston neuvontaroolin vahvistamista siten, että arviointineuvosto tekisi enemmän yhteistyötä ministeriöiden kanssa ja merkittävimmissä hankkeissa neuvosto voisi olla mukana jo säädösvalmistelun suunnitteluvaiheessa ja ohjauksessa toteutettavia vaikutusten arviointeja. Toisena vaihtoehtona ehdotetaan, että arviointineuvoston valvontaroolia vahvistettaisiin siten, että neuvostolle annettaisiin mahdollisuus palauttaa esitys lisävalmisteluun tilanteessa, jossa vaikutusten arviointi on puutteellisella tasolla.

Oikeusministeriö toteaa, että hallitusohjelmassa on sitouduttu siihen, että lainsäädännön arviointineuvoston roolia vahvistetaan samalla, kun Suomeen laaditaan valtioneuvostotasoinen lainsäädännön jälkiarviointijärjestelmä, jonka valmistelu aloitetaan mahdollisimman pian (s. 86). Oikeusministeriö pitää arviointineuvoston roolia tärkeänä ja katsoo, että arviointineuvoston lausunnot tuottavat merkittävää lisätietoa vaikutusten arviointien laadusta myös valtioneuvoston kehittämistyössä käytettäväksi.

Lainsäädännön arviointineuvosto on perustettu vuonna 2016 valtioneuvoston asetuksella (1735/2015), joka on esitelty valtioneuvoston kansliasta. Arviointineuvosto myös toimii valtioneuvoston kanslian yhteydessä ja kanslia arvioinee kehittämisehdotuksia tarkemmin omassa lausunnossaan. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin jo tässä vaiheessa huomiota siihen, että arviointineuvostoa koskevan sääntelyn nykyinen taso ei mahdollistane varsinaista osallistumista valtioneuvoston lainvalmisteluun. Perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Edelleen perustuslain 68 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta. Valmistelun ja siihen liittyvän vastuun tulee siten kuulua kullekin ministeriölle.

Arviointineuvoston yhteistyö valtioneuvoston valmistelijoiden kanssa valmistelun eri vaiheissa ilman ohjaavaa roolia ei tuki sinällään muodostane

julkisen vallan käyttöä, mutta tämänkin osalta olisi syytä pohtia sitä, miten se olisi yhteen sovitettavissa neuvoston riippumattomuuden ja itsenäisyyden kanssa, jotka ovat nykyisen perustamisasetuksen lähtökohtana (1 §). Selvityksessä ehdotetun valvontaroolin osalta lienee selvää, että se sisältäisi merkittävää julkisen vallan käyttöä ja voisi muodostua ongelmalliseksi myös perustuslain kannalta etenkin suhteessa valtioneuvoston rooliin lainvalmistelussa ja laillisuusvalvontaan. Edellä mainituilla perusteilla oikeusministeriö suhtautuu varauksellisesti tehtyihin ehdotuksiin arviointineuvoston valvontaroolista ja osallistuu mielellään ehdotuksista mahdollisesti käytävään jatkokeskusteluun. Oikeusministeriö suhtautuu myönteisesti arviointineuvoston roolin kehittämiseen yleisesti, esimerkiksi siinä, miten neuvoston lausuntoja voitaisiin nykyistä paremmin hyödyntää lainvalmistelussa ja lainvalmistelijoiden koulutuksessa.

Säädösjohtamista on vahvistettava ministeriöissä

Selvityksessä todetaan, että säädösjohtaminen on keskeisessä roolissa lainvalmistelun onnistumisen kannalta ja pohditaan syitä sille, miksi säädösjohtamiseen kohdistuu voimakasta kritiikkiä. Kehittämisehdotukset ovat virkamies- ja poliittisen johdon koulutus, lainsäädäntöjohtajan viran perustaminen ja lainvalmistelijoiden erikoistuminen.

Oikeusministeriö jakaa havainnon siitä, että säädösjohtamisen merkitys nousee esiin eri selvityksissä. Konkreettisia kehittämissuhteita tulee kuitenkin esille suhteellisen vähän. Virkamiesjohdon ja poliittisen johdon sitoutuminen hyvään lainvalmisteluun pitäisi olla sisäänrakennettuna valtioneuvoston lainvalmistelussa, jossa kyseiset tahot viime kädessä vastaavat annetuista esityksistä. Poliittinen ohjaus ja kireät aikataulut ovat toki haaste, mutta oikeusministeriön näkemyksen mukaan ei ole realistista ajatella näiden katoavan minnekään keskeisten henkilöiden koulutuksella. Oikeusministeriöön on perustettu lainsäädäntöjohtajan virka organisaatiouudistuksessa vuonna 2019. Oikeusministeriön käsityksen mukaan mikään virka ei yksin ratkaise valmisteluprosessin haasteita. Kukin ministeriö vastaa lainvalmistelunsa järjestämisestä parhaaksi katsomallaan tavalla. Vaikutusten arviointeja tehdään valtioneuvostossa usein pienillä resursseilla ja kovassa aikapaineessa.

Suurten hankkeiden valmisteluun on panostettava erityisesti

Selvityksessä todetaan, että lainvalmistelun ongelmat niin yleisesti kuin vaikutusarviointien osalta realisoituvat pahimmillaan suurten ja merkittävien säädöshankkeiden ja -kokonaisuuksien kohdalla, joissa korostuvat poliittisen ohjauksen paine ja lainvalmisteluosaamisen haasteet. Kehittämisuosituksena kehoitetaan nostamaan valmistelun aikahorisontti yli yksittäisen vaalikauden.

Oikeusministeriö toteaa, että suositus suurten ja merkittävien lainsäädäntöhankkeiden aikatauluttamisesta yli yksittäisen vaalikauden on hyvä. Vaikutusarviointien laadun parantaminen etenkin laajoissa lainsäädäntöhankkeissa vaatii aikaa. Etenkin tämä koskee vaikutusarviointeja, joissa halutaan hyödyntää ulkoisia selvityksiä. Oikeusministeriö jakaa näkemyksen siitä, että valmistelun kehittämisen resursseja on syytä suunnata suurimpiin ja merkittävimpiin säädöshankkeisiin, joissa on myös mahdollista keilla uusia työtapoja.

Joitakin huomioita vaikutusten arvioinnin resursseista

Selvityksessä on todettu, että kun huomioidaan lainvalmistelun niukat resurssit, aikataulupaine ja lainvalmistelijoiden arviointiosaamisen puutteet, tämä johtaa ympäröiväisiin ja valmistelun viime vaiheessa tehtyihin vaikutusten arviointeihin. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että myös lainvalmistelun kehittämistyön resurssit ovat rajalliset. Tästä syystä kaikkia tarpeellisina pidettyjä kehittämishankkeita ei ole mahdollista käynnistää samanaikaisesti ja jaksottamisen lisäksi joudutaan suorittamaan raskastakin priorisointia.

Lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmä on selvittänyt ministeriöissä lainvalmisteluun käytettävissä olevia voimavaroja vuodesta 2008 lähtien kahden vuoden välein. Ministeriöiden arvioiden perusteella lainvalmisteluun käytetty kokonaistyöpanos valtioneuvostossa vuonna 2018 oli 614 henkilötyövuotta, josta 386 henkilötyövuotta (63 %) kohdistui kansallisen lainsäädännön valmisteluun, 174 henkilötyövuotta (28 %) EU-oikeuden

valmisteluun ja 54 henkilötyövuotta (9 %) lainvalmistelun avustaviin tehtäviin. Kyselyssä ministeriöitä pyydettiin arvioimaan kansallisen lainvalmistelun voimavarojen riittävyyttä henkilöstön, ajan ja osaamisen osalta. Ministeriöiden arvioiden mukaan v. 2018 lainvalmistelulle varatussa ajassa on joko merkittäviä puutteita (kahdeksassa ministeriössä) tai vähäisiä puutteita (neljässä ministeriössä). Verrattaessa vuoden 2018 tilannetta edellisvuosiin, tilanne on huonontunut. Vastausten perusteella yksikään ministeriö ei katsonut, että kansallisen lainsäädännön valmistelulle varattu aika olisi ollut riittävää. Tilanne on tuskin ainakaan parantunut poikkeuslainsäädännön aiheuttamien paineiden myötä. Lienee ilmeistä, että kiire ja puutteelliset valmisteluresurssit heijastuvat myös vaikutusten arviointeihin ja niiden laatuun. Valmistelijoihin jo tällä hetkellä kohdistuvat vaatimukset ovat kovia ja oikeusministeriö katsookin, että kehittämishankkeiden päämääränä tulisi olla valmistelijoiden työn tukeminen, ei sen muuttaminen aiempaakin raskaammaksi.

lainsäädäntöjohtaja

Susanna Siitonen

kehittämisen neuvos

Kaisa Tiisanen